

Návaznost na minulou přednášku:

Už je probráno:

- 1) sídelní struktury s nízkou mírou společenské organizace $\implies$ PEVNÉ DOMY
individuální obrana
(od funkce k symbolu)

Co nás čeká?

- 2) urbanistické struktury organizované

$\implies$ podmínky pro uplatnění ŘADOVÝCH DOMŮ

- 2a) domy mediteránní

- 2b) prestižní zděný dům a způsob jeho uplatnění na studeném severu

- 2c) dolnoněmecké, problém vytápění, Kemenate

- 2d) řadový městský dům ve středoevropském prostoru

Proč jsme věnovali tolik prostoru proměně
starších rostlých struktur na geometricky
organizované?

Aigues-Mortes, jižní Francie, založeno v pol. 13. stol.

Geometricky uspořádané město je výrazem zásadní společenské změny.

Společnost je důsledněji organizovaná, je v ní možno prosadit organizačně náročná opatření.

Jiný životní způsob.

Jiná forma bydlení.

ŘADOVÝ DŮM

Počátky uplatnění řadových domů

Cluny - vyhledávané poutní místo evropského významu, koncentrace poutníků, významný trh
přístupové cesty k opatství lemují natěsno postavené řadové domy kupců

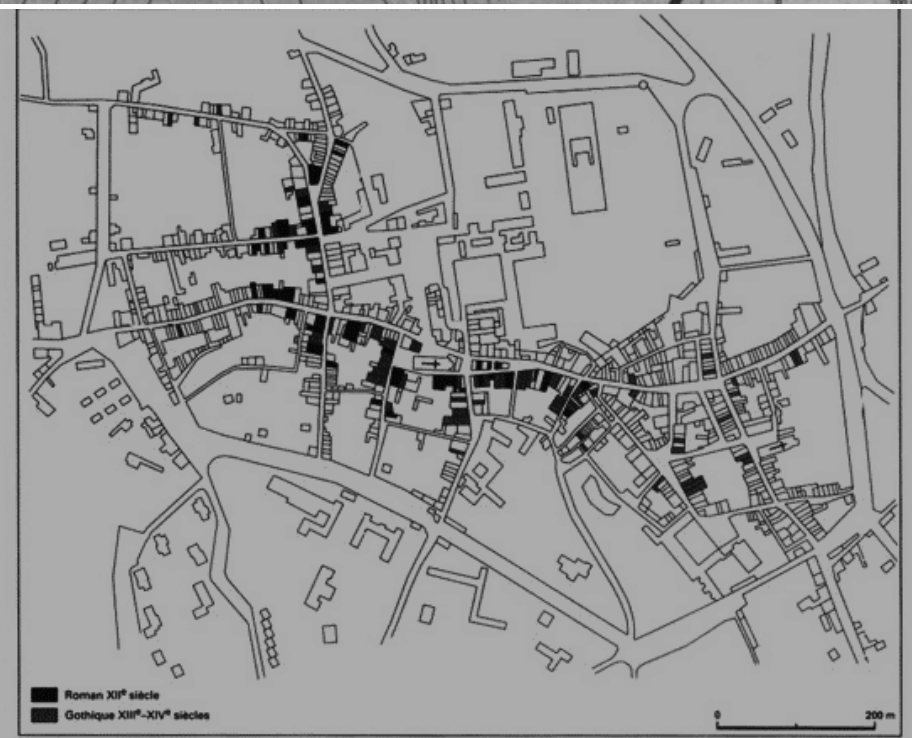
příklad města s rannou řadovou zástavbou

Opevnění opatství – 11. stol.

města – 1176

Požár 1186 – kamenná výstavba

využito přítomnosti klášterní stavební huti

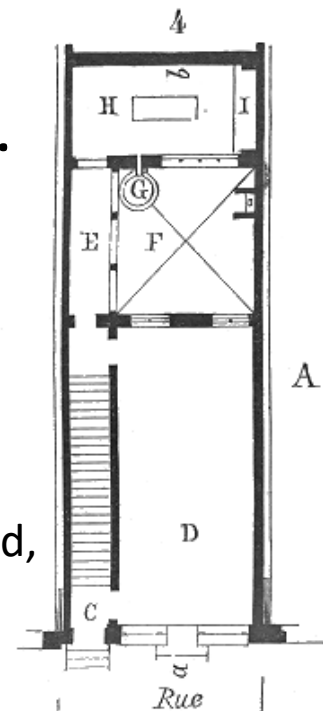
Dům řadový

Cluny
11-12. stol.

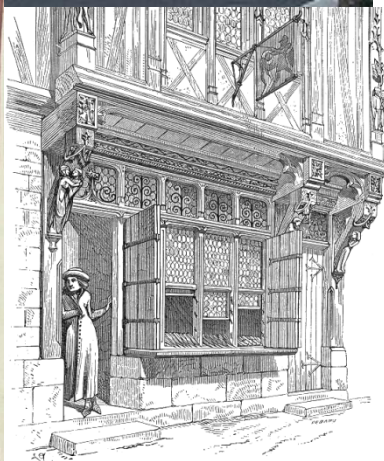
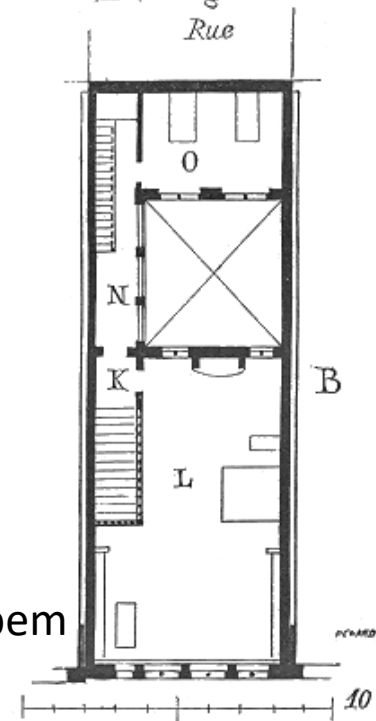
Přízemí

D - prostor
pro řemeslo
a prodej
F- dvůr
H - zadní
stavení, sklad,
stáj

Patro

bydlí se
pouze
v patře
(obecná
zvyklost
sociálně
vyššího
prostředí.
Topí se krbem

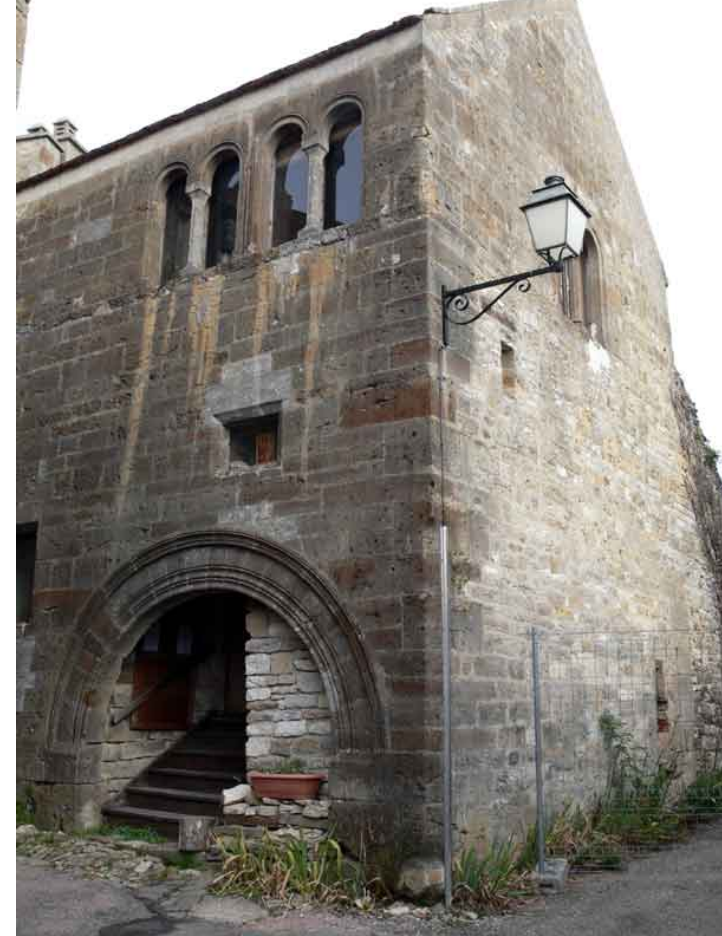

Obrázek z Cluny zachycuje řadové domy různé stavební náročnosti a různého stáří. Všechny mají ale totéž dispoziční uspořádání:

- dole obchod**
- vstup na úzké schody do patra**
- obytné patro**

Stejný způsob obživy neměnný po dlouhé generace vedl k tomu, že typ domu se užíval od středověku až do novověku (jev dlouhého času - viz předchozí přednáška; slohový názor zde nehraje roli)

Vézelay, Francie

Příklady zděných řadových domů ze západoevropských měst.

Blízké dispoziční řešení jako v Cluny. V přízemí se nebydlí. Jen obchoduje!

Altari, Italie

Zděný řadový dům jako výraz exkluzivity v převážně dřevěné zástavbě upoutával

Kolín n. R.

Overstolzenhaus

paticijský dům , vznik kolem 1230

<http://www.schoener-reisen.at>

Saalfeld

Často je je zděný ve městě jen jeden dům, nebo několik domů patricijské špičky

Wimpfen, Německo

Visby (Švédsko), Stora Hästnäs,
přelom 12. a 13. stol.

Tradiční švédský dům,
Stockholm,
Djurgården,
16. stol.

Reprezentace a pohodlí
Inovace a tradice
v náročných klimatických podmínkách

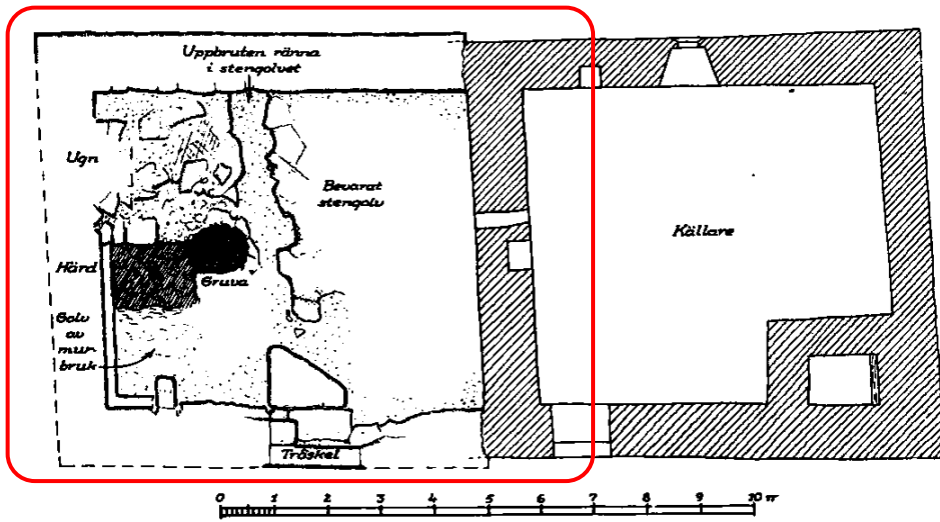

Fig. 3.
Plan av det utgrävda huset samt tornhusets källare.

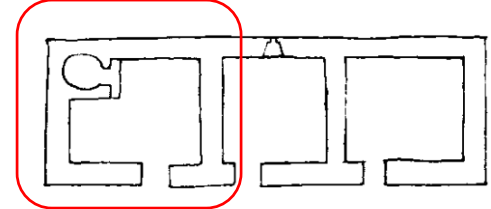
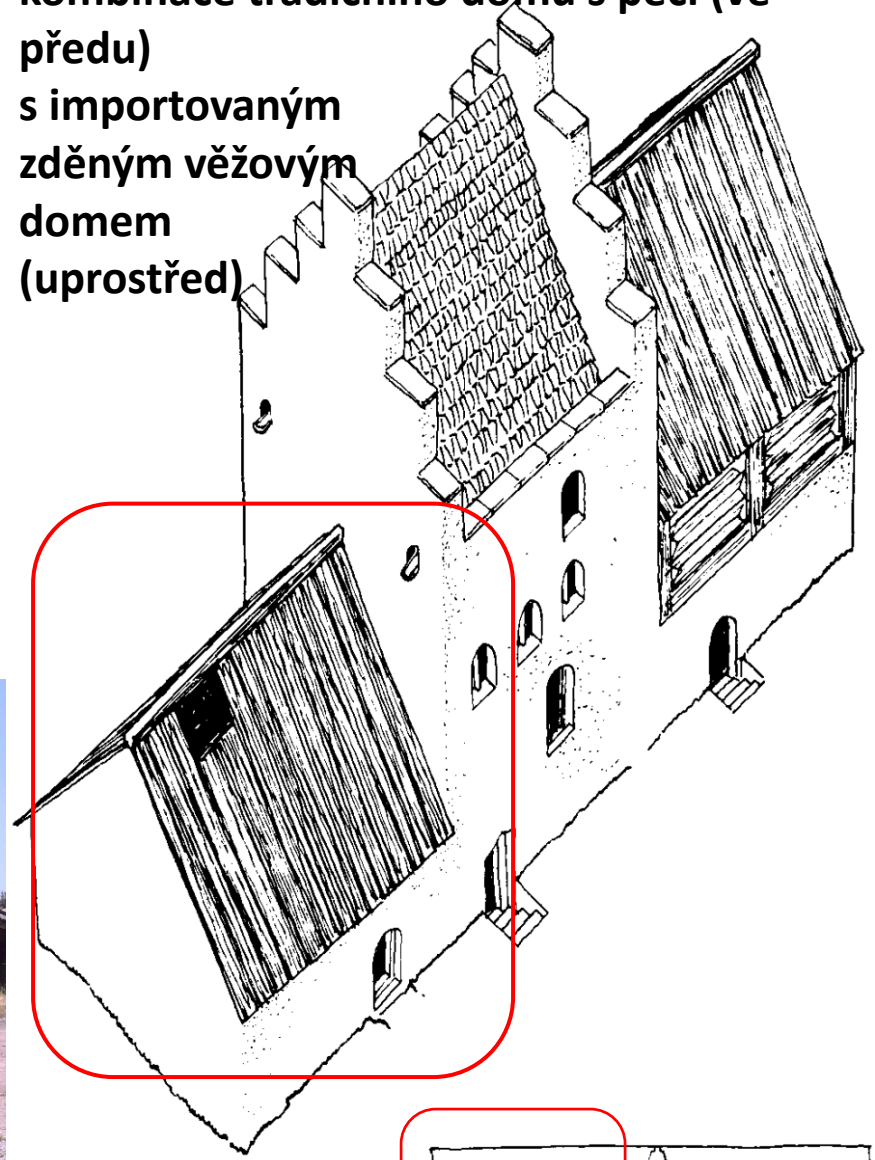
Vad ändamål murkanalen mellan källaren och tillbyggnaden (tjäl) är varuskipt att säga. Den är för trång för att lämpa sig för varus-transport. Är anlagandet orimligt, att den fungerar som talrör mellan boningsrummet och förrådkällaren? Spår efter en liknande an-ordning finnas i Märten Skinnarens hus i Vadstena. »Stugan» ligger där ovanpå källaren och murkanalen är uppdrag:n i fönsterväg-gen. Jfr det bekanta talröret på Vadstena slott.

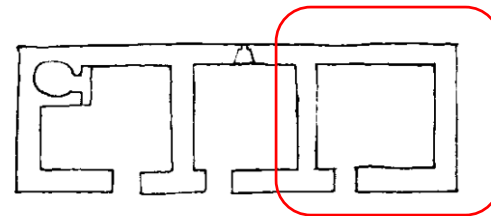
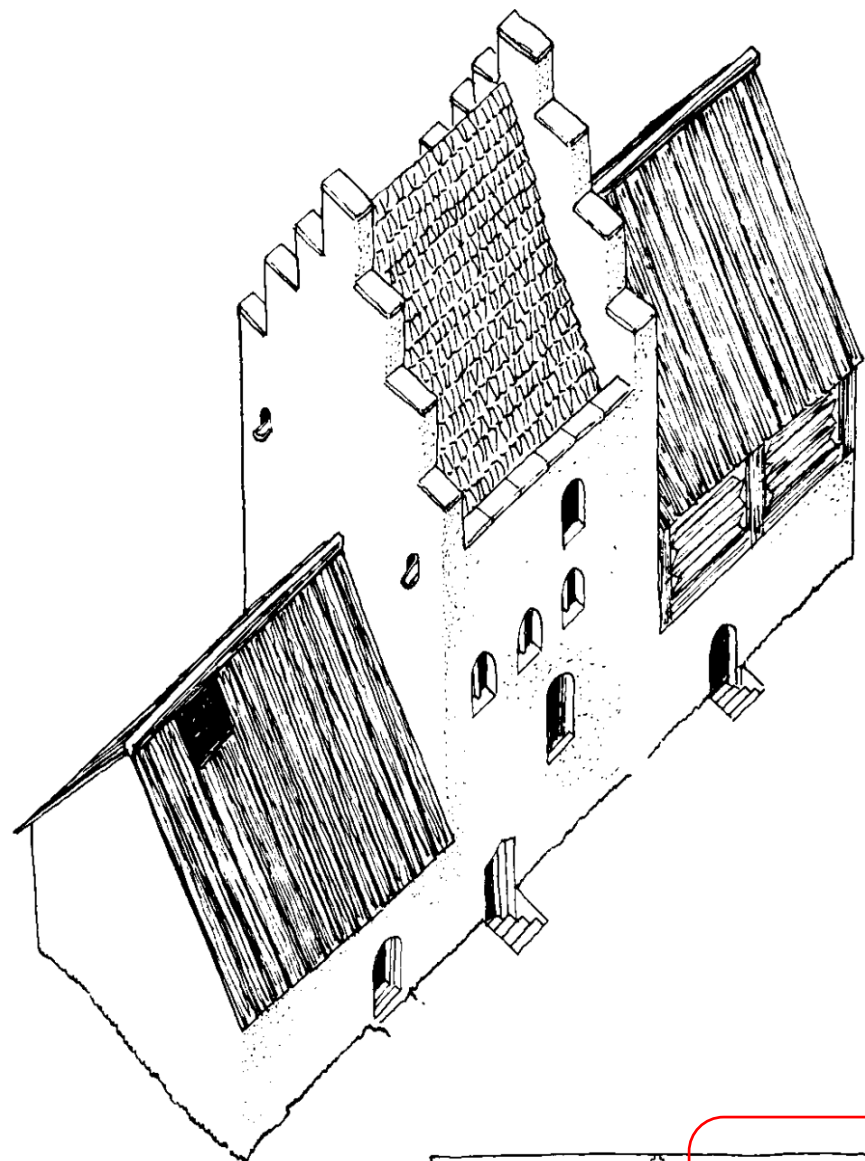
Výsledky archeologického výzkumu ve Stora Hästnäs

Typ tradičního domu s pecí

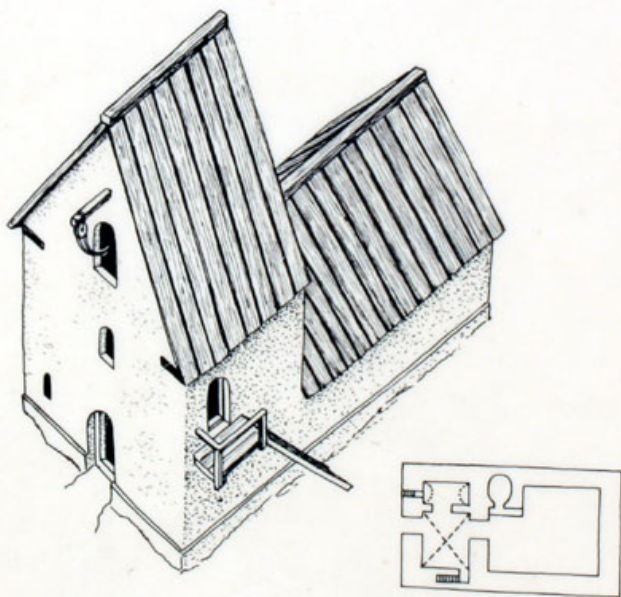
Visby, Stora Hästnäs
kombinace tradičního domu s pecí (ve předu)
s importovaným zděným věžovým domem
(uprostřed)

Stokholm
Skanzen
usedlost

otopná
část 16. stol.

**Další z řady příkladů
spojení tradičního
bydlení s importova-
ným zděným domem**

**Valtings (Gotland)
12. stol.**

Ve střední a středovýchodní Evropě a na severu je bydlení ve dřevě nutností Trostburg, Tirolsko

Tradice severského bydlení

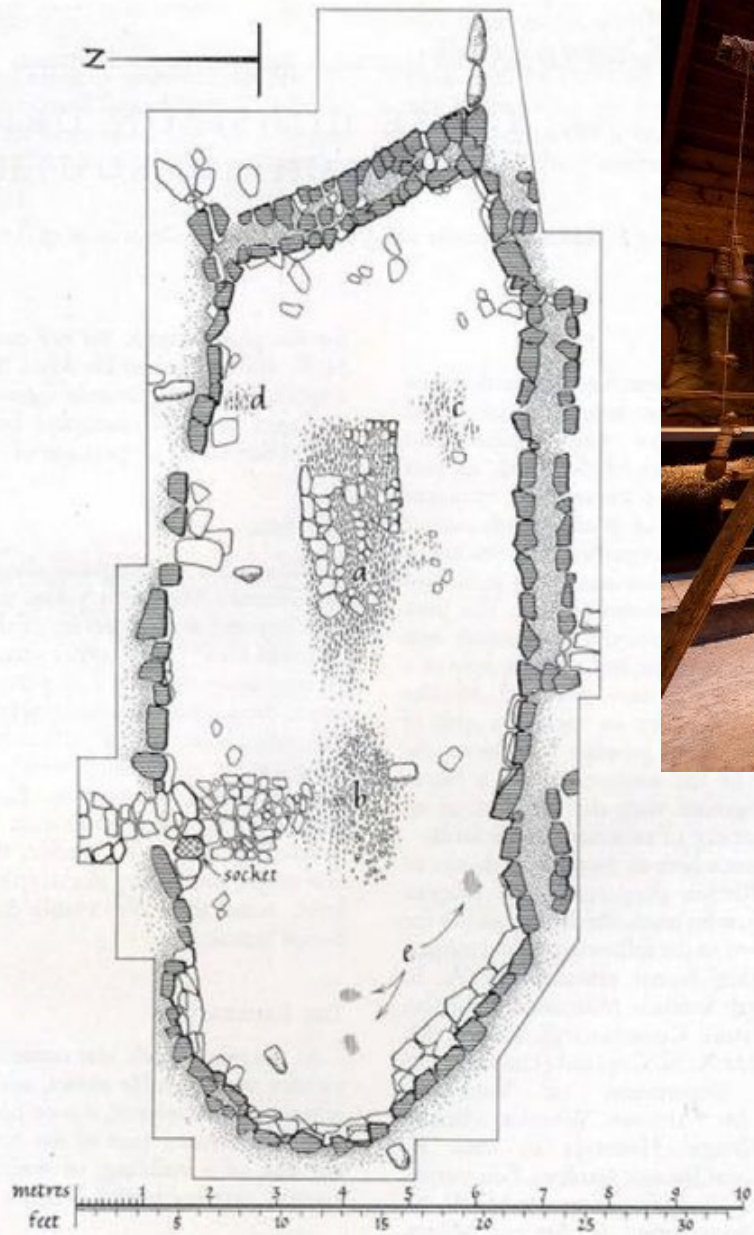
Vše pod jednou střechou (bydlení, skladování, dobytek a píce)

Vikingský dlouhý dům
Lofoty
rekonstrukce – stav kol. r. 1000

Fig. 3. The excavated Norse longhouse at Drimore, South Uist (from Maclaren, 1974). a = hearth; b = paved causeway; c & d = areas of intense burning; e = dark stains.

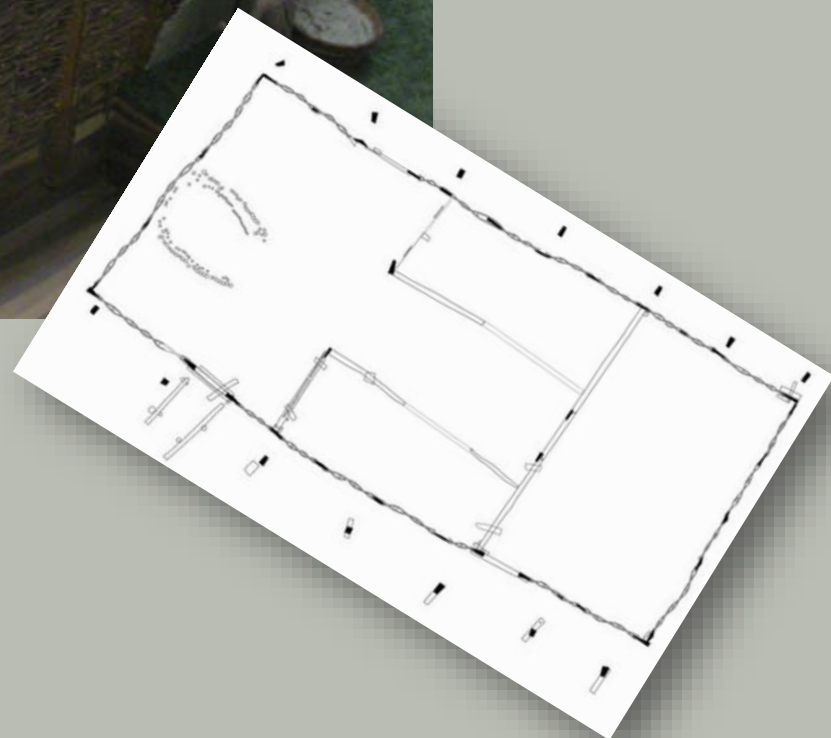
Otevřené ohniště ve vikingském domě

Mit der Zeichnung wird der Grundriss des Gebäudes deutlich: Er besitzt drei Räume und drei Außentüren sowie an drei Seiten Außensützen. Eine Altersbestimmung zugehöriger Hölzer weist auf das Baujahr um 870 n. Chr. hin.

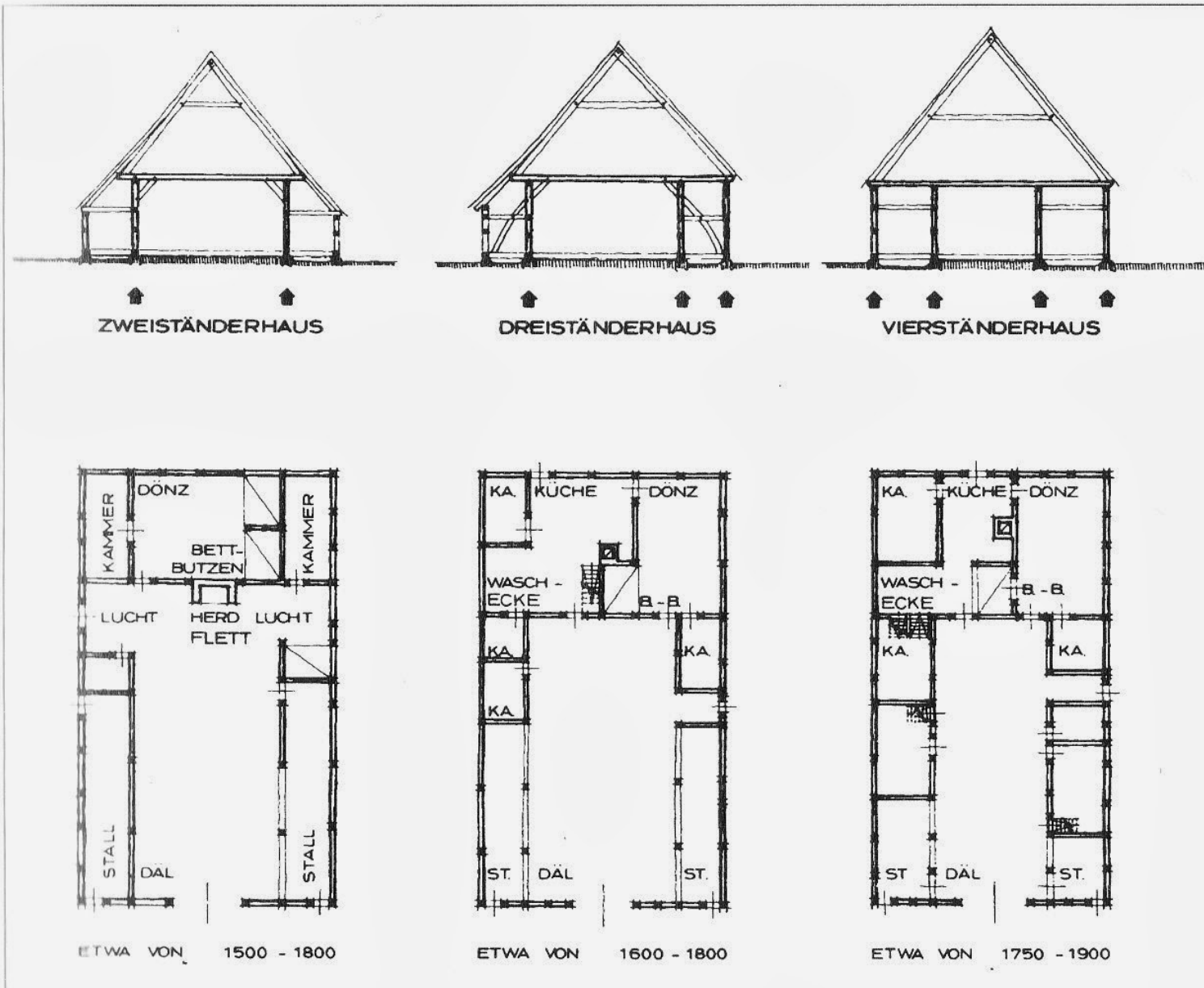
Dlouhý dům v Haithabu, kolem r. 870

Vikingský dům v Haithabu

Dolnoněmecký dům - navazuje na starší tradici dispozice dlouhého domu

Dolnosaský halový dům

ve předu stáj pro dobytek
uprostřed Diele (síň) s ohništěm vzadu
za nimi obytnými místnostmi
(na obrázku je obytný díl rozsáhlejší,
expanduje z obdélníkového
obrysu)

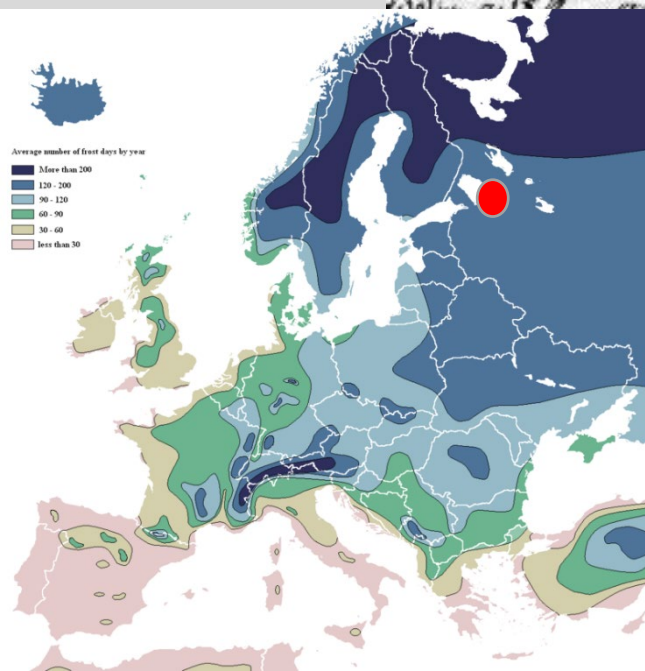

0 5 10 m

Vysoké nároky
na tepelnou
izolaci

rezignuje se na
osvětlení
denním světlem

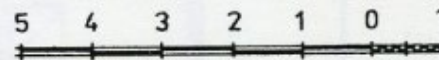
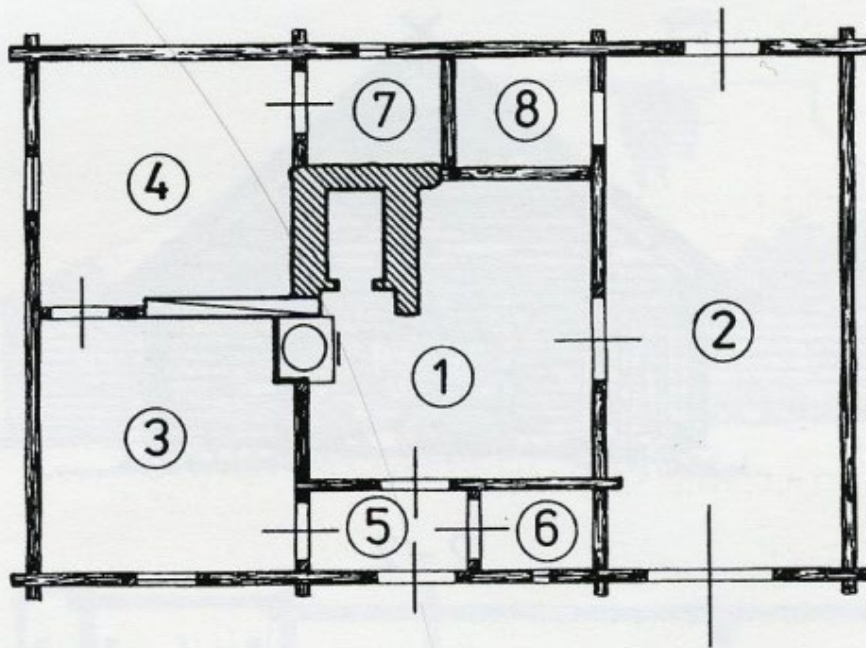
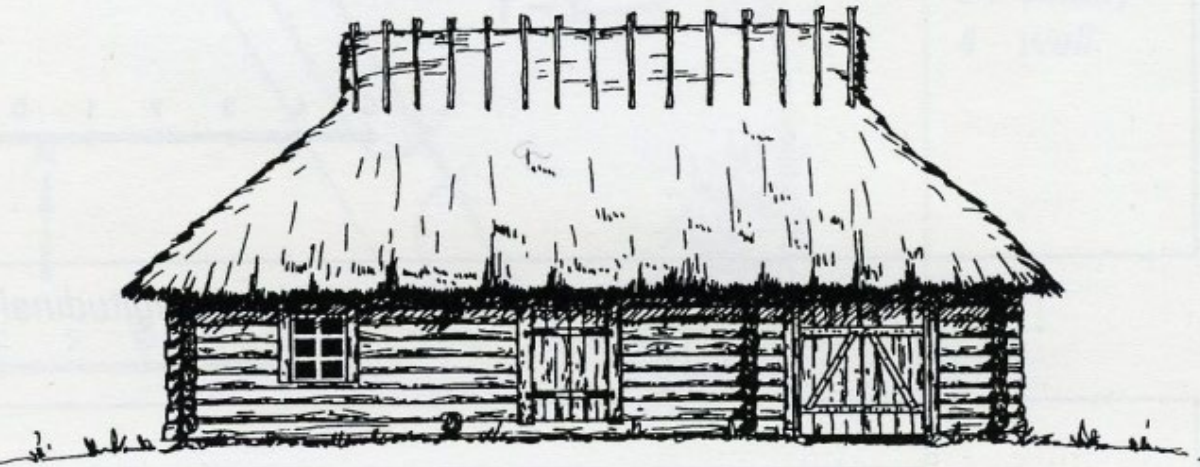
Tychvin
trhová osada
1678

Estonsko
otopná "riga"

1 - otopná místnost s pecí
uvnitř dispozice - neosvětlená,
obklopená dalšími místnostmi
po obvodu (tepelná izolace)

dým uniká střechou

Kamenný jeh

oceňována trvanlivost kamene, jeho nespalnost
problém s tepelnou izolací není

Apulie

Alberobello

Španělsko
vesnice

Steiwerk ("dílo kamenné")

Kemenate (caminus- lat. krb:
místnost vytápěná krbem)

Zděná otopná obytná
součást domu
evropského západu

Goslar, Německo
přední hrzděná část domu již několikrát
přestavěna, románský je steinwerk vzadu

Rosshem, Alsasko
související části stavebního komplexu
již nedochovány
zbyl jen steinwerk

Steinwerk

původně vícepodlažní

Nejstarší dochovaná
etapa steinwerku je románská
(rom. sdružená okna)

**Hrázděná přední část
domu**

mnohonásobně vyměněná
(požáry, nižší trvanlivost)

Více etap přestavby steinwerku
je to zvláště patrné na oknech

polozapuštěný sklep
zvedá obytnou úroveň nad terén

Steiwerky
Osnabrück

**Steinwerky
v podmínkách
"dlouhého středověku"**

Körbach, Hessensko, 13. stol

Bergen, 17. stol.
tržiště od 12. stol.
přední dům dřevěný - *gård*
zděný zadní dům - *kjellere*

Dům se „Steinwerkem“

Osnabrück, Ledenhof

Goslar

Hannoverisch Münden

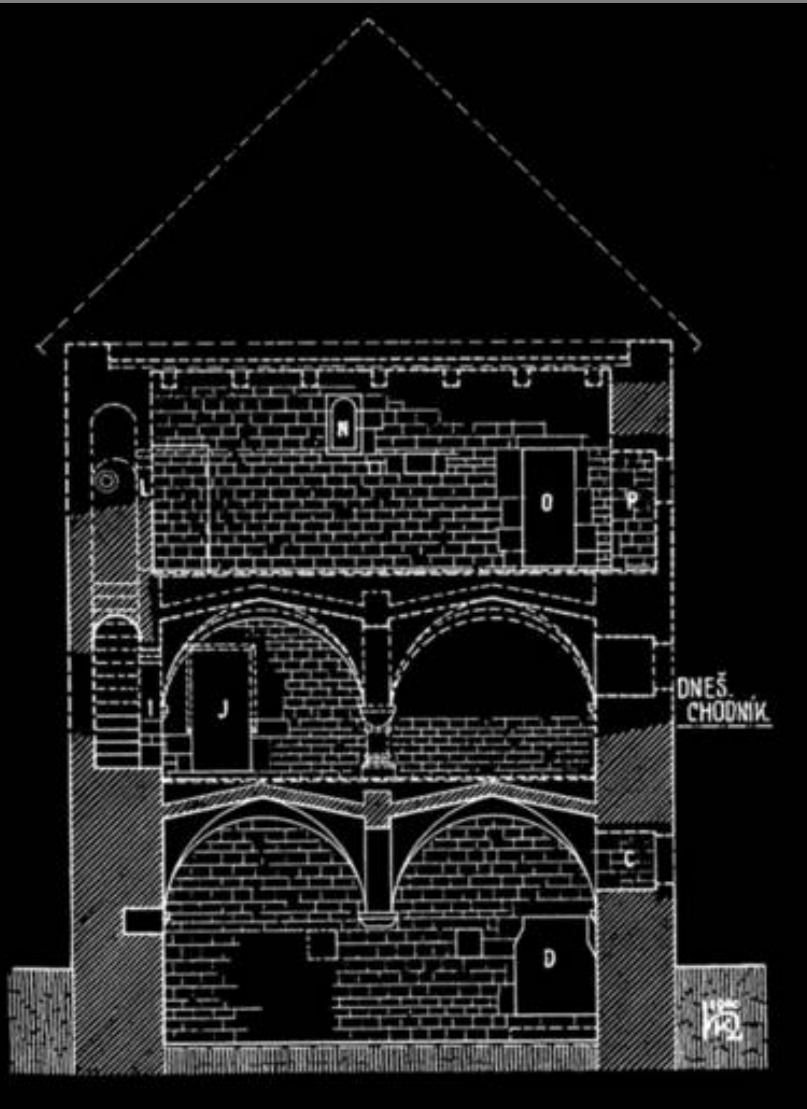

Steinwerk (Bad Wimpfen)

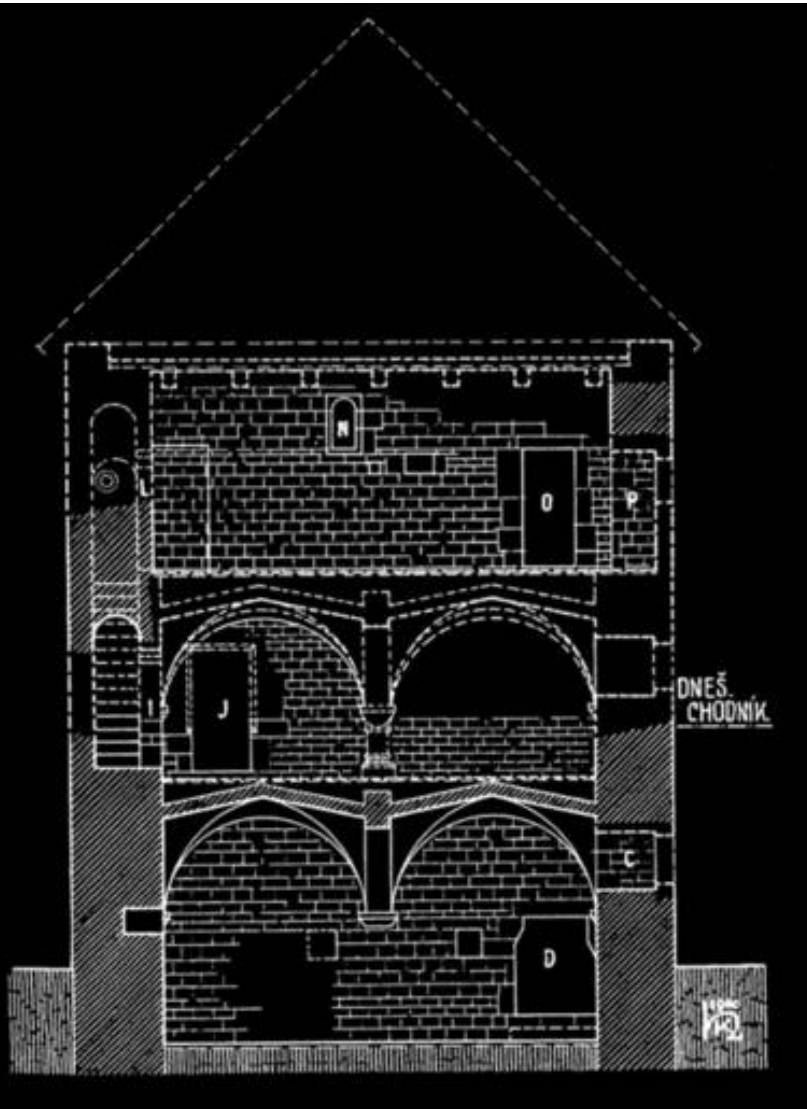
Poznáte, co je to za dům?

Ano, je to v Praze na Starém Městě - čp. 16 (pod budovou magistrátu)

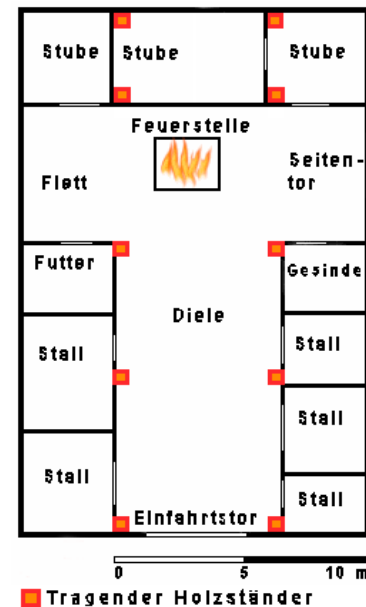
Proč to sem dávám?

Protože přinejmenším část pražských "románských domů" byla pravděpodobně takovým steinwerkem.

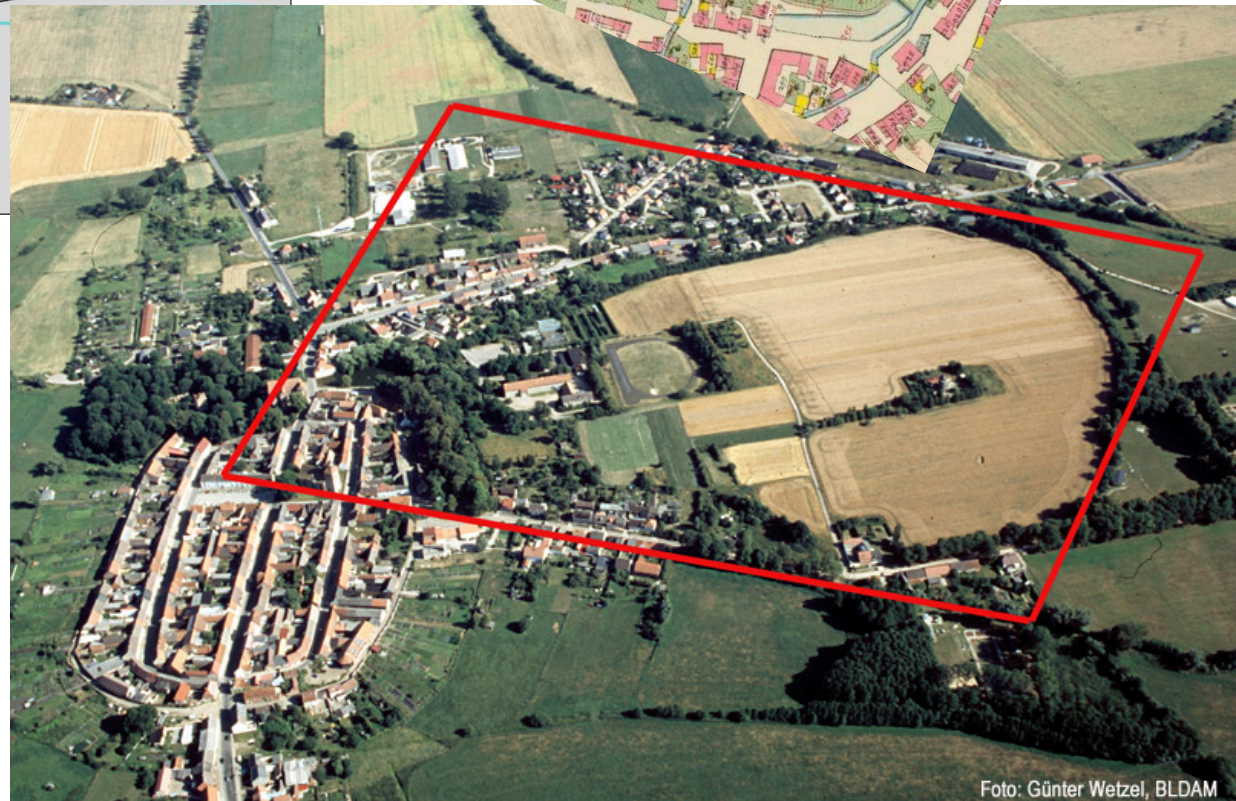
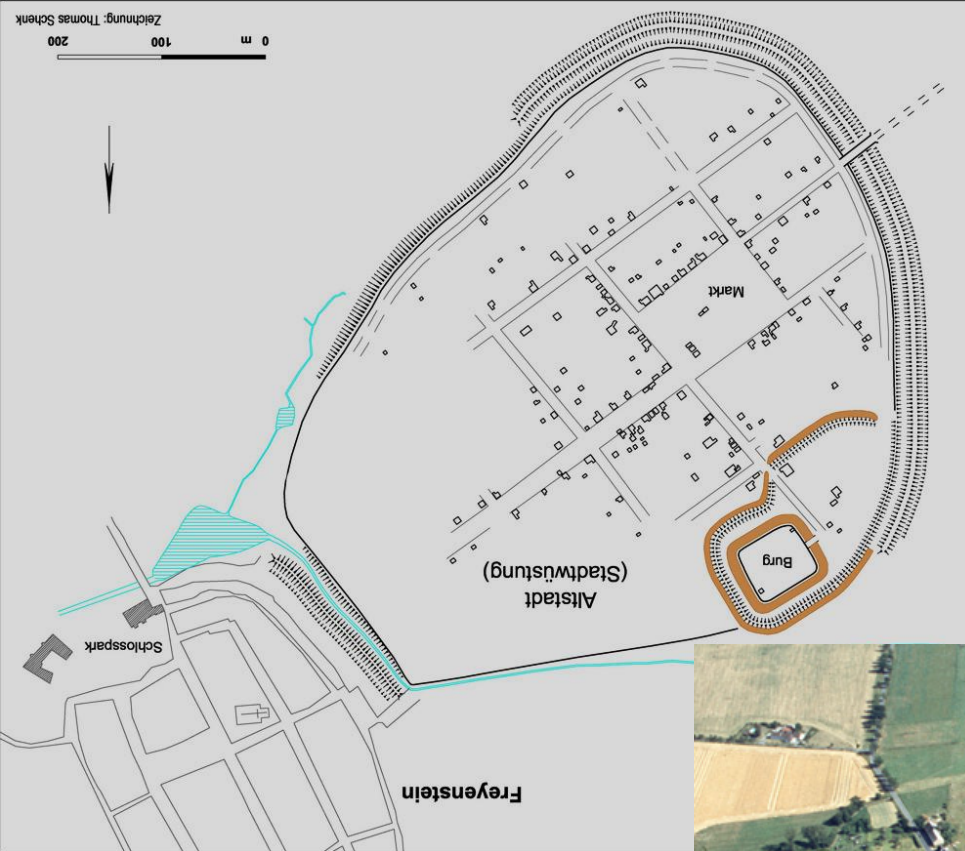

Dolnosaský
halový dům

Středověké venkovské obytné stavení
Francie, Normandie
vládnější klima
vliv Golfského proudu

**Zaniklá městská lokace
Freyenstein, Braniborsko),
2. pol. 13. stol.
1287 přeloženo**

**archeologicky doloženy zděné
substrukce řadových domů
přední části domů
steiwerky**

Avenches - Aventicum

Proč se to připomíná?

**Do středovýchodní Evropy se přenáší půdorysy
městských lokací i představa o typu řadového domu.**

Středoevropská tradice bydlení
materiál

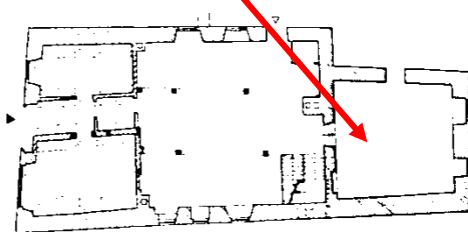
Höxter, Steinwerk 1242

Steinwerk, 13. stol

Zadní stavení celozděné, „steinwerk“ (překl.: dílo kamenné), Höxter, poč. 13. stol.

Archivum
Höxter, Steinwerk
1242
Obrázek 1300
Obrázek 1300
Obrázek 1300

1300
1300
1300
1300

Spojování tradičního obydlí s importem (kamenným stavením, steiwerkem)

Nienoven, Dolní Sasko
zaniklá lokace 1180 – 1270
rekonstrukce

Úsporná verze domu, adaptovaná na chladné klima

rekonstrukce podle
archeologických nálezů
ze zaniklé městské lokace

- nemá steinwerk
- obytná místnost
v polopatře
(není v přízemí,
v přízemí se bydlí
jen na vesnici !!!)
masivní dřevěné stěny

Přední část domu se vstupem
- víceúčelový pracovní prostor
- tradiční dům (odvozený z halového)
- konstrukce dřevohliněná

Zadní část domu
zděná dole - polozapuštěný sklep
v polopatře - obytná dřevěná místnost, topí se v ní